

SZÖVEG –
PARTI JUDIT

KÉP –
ÉDER VERA

SOROZAT –
TÖRTÉNETEK A TAKARÁSBÓL

Hogylétünk tavasza

Színházi háttértörténeteket szeretnék mondani a színpadi valóság nézők szeme elől eltakart oldaláról, abban a reményben, hogy ez a perspektíva hozzásegít a shakespeare-i mondat újragondolásához, miszerint *színház az egész világ*.

Hamlet, Kolozsvári Állami Magyar Színház, bemutató: 2021. december 3.

- ◆ A Szamos-parti színházat a másik nemzetinek látom, ezért is lehet az ideérkezés olyan, mintha az ember az otthonába lépne. A kolozsvári színház kicsivel több mint egy éve futó Hamlet-előadásának lejáró próbájára érkezünk, Zongor Réka előadásvezető kalauzol a pontosan bekészített kellékek templomi rendjének világába. Felettünk a takarás apró erkélyén kilenc hatalmas koponya várakozik a jelenetére, a színpad túlsó oldalán Ophélie temetési csokrait rendezgeti a kellékes. Négy díszletező emeli az előadás emblematisz üvegkoporsóját a színpad hátulsó részén futó sínre. Ebben fog feküdni Lucian Chirilă mintegy 40 percet a takarásban – ő civilben festőművész, aki krisztusi fizimiskájának köszönheti ezt a megbízatást –, hogy Hamlet atyjának szellemeként időnként áthaladjon a színen.

Eddig Hamlet színpadi fülkéjének kelléktárgyait vettem szemügyre: könyveket Arisztotelésztől Lutherig, megfigyeltem a színpadi futópad vezérlőtábláját és a kellékesasztalra bekészített fegyvereket. A takarás azonban meglevenedik, amikor az ügyelőfülke mellől megérkezik a rendező, Tompa Gábor. Köszönti a színészeket – baráti öleléssel, apai odafordulással. Nem tudom, mindig ilyen szeretettel fordul-e egymáshoz színész és rendező, de ebben a pillanatban erős művészi kötőanyagnak érzékelem ezt a bizalmi légkört, amiben nincs megosztottság vagy fojtó hierarchia. Vecsei H. Miklós is olyan természetességgel köszönti a játszótársakat, mintha a társulatban élne – pedig ebben a pillanatban érkezik Budapestről. Kezdődik a próba.

Ebben az előadásban Ophélia egy csontvázat osztogat szét virágcsokor helyett, a próbán ezt imitálják

Tompa Gábor rendező már nem instruál

Az emblemikus üvekporsó – belátható vég

A világtörténelem összes Yorickja vár a színrelépésre

Shakespeare művét először Kazinczy Ferenc fordította magyarra 1790-ben, szellemi jövőt építő lelkesedéssel – prózában és németből. „De mit mondjak az egészen elrontott Hamletre?” – írja saját munkájáról, amelynek nálánál szigorúbb bírálója nem akadt. Pedig a fordítás tette forradalmi volt. Így kezdődött a kolozsvári Shakespeare-kultusz, ugyanis itt játszották ezt a drámát először magyar nyelven – ottjártunk előtt épp 229 évvel, 1794. január 17-én. A kolozsvári Hamleteket már csak a magyar kultúra szabadsága szempontjából is érdemes figyelemmel kísélni – 1987-ben Tompa Gábor első Hamlet-rendezését betiltották.

Mint egy gyors futamot a zongorán, úgy pörgetik végig, a rendező már csak annyit kér a színészekről, hogy a tempó legyen feszebb.

A Tompa által álmodott Hamlet a kortárs fiatal értelmiségi generáció helyzetéről beszél. Azokról, akik nem az anyagi érdekek, a fogyasztói társadalom normái vagy a politikai hovatartozás mentén keresik a helyüket a világban. Ahogy Hamlet számára sem az öncélú igazságkeresés a fontos. Az előadás meghívása: túllépni a manipulált, digitalizált, konzum társadalom kínálta élet lehetőségein.

Vecsei H. Miklós és ifjú Vidnyánszky Attila barátságát a közös alkotói út mellett a párhuzamok teszik izgalmasá számomra. Vidnyánszky a Vígszínházban, Vecsei Kolozsvárott játssza Hamletet, a határhelyzetek embe-rét. Mintha ebben is lenne egy országhatáron átívelő összetartozás.

Az öltöztető emeli a királynő menyasszonyi ruháját

„Négy százados emelje Hamletet, mint katonát a ravatalra...”

Ophélia és Hamlet – az előadás két egyenrangú igazságkeresője

Hamlet belső vívódásaiban mindannyian tükröződünk

Tompa szereplőválasztásának ez is fontos olvasata, amellett, hogy a minden munkája számol a transzcendens valósággal. A 2008-as Csehov rendezéséről például így ír: „A Három nővér megváltásról szóló drámaként izgalmas számomra.” Egyébként ez a darab volt Tótszegi Zsuzsa első színházélménye. A fiatal színésznőt a nagymamája vitte gyerekként a darabra, akkor egy díszlet hintaszékébe vágott beülni, most Ophéliát és Hamlet atyjának szellemét egyszerre játssza ugyanazon a színpadon. Tótszegi Zsuzsa drámai alkat – ezért is lepte meg nagyon, hogy ráosztották Ophéliát. Ezt a szerepet legtöbbször naívaival játsszatják, a színháztörténet legkínosabb megőrüléseivel ajándékozva meg a közönséget, úgyhogy ennek a hagyománynak a megtörését csak üdvözölni lehet. „A mi olvasatunkban Ophélia az, aki kimondja Claudiusnak, hogy te ölted meg a királyt”, mondja Zsuzsa, aki ebben a mondatban találta

meg a szerepe kulcsát. A színházi igazságok vállalásában szerencsére nincsen üveglafon.

Ebben a színházban magyar nyelven játszanak, de minden előadás alatt román és angol felirat is fut, hiszen a román közönségnek ugyanúgy szól minden előadás, mint a magyarnak. „Tapsztalataink jórészt a diktatúrából valók, nyelvi tapasztalataink is” – írja valahol Esterházy –, de a diktatúra nyomait közvetlenül magán viselő alkotói közeg képes táplálni a szabadságot és a kreativitást.

Ebben az előadásban Ophéliát megöli a mindenkori hatalommal összejátszó, gyilkos középszer Rosencrantz és Guildenstern képében, Polonius a Securitate egyenruháját hordja – de minden földi hatalom fölött megjelenik ugyanaz az üvegporsóba zárt Krisztus-ikon.

Talán forradalmi tettekre, a valódi, a Feltámadott keresésére és megszólítására készítette a nézőt. ♦

SZÖVEG –
SCHUSTER BARBARA

KÉP –
JÓNÁS JÁCINT

„Van olyan rezgés, amit csak élőben lehet érezni”

Nevezhetjük klasszikus zenei influenszernek: missziója, hogy közelebb hozza a komolyzenét a laikus közönséghez. **Mona Dániel** zenetörténész egyfajta hídnak tekinti magát a közönség és a zenészek között, és azt sem bánja, ha egy előadáson egy gyerek beszél neki. Ha nem ezzel foglalkozna, legszívesebben postás lenne Málagán.

◆ Beszélgetésünket megelőzi a Beethoven 252 – a Mester köszöntése című kamarakonzert. Martonvásáron vagyunk, a Brunszvik-kastély szomszédságában álló Agroverzumban, amely minden hónapban helyet ad a Budapesti Filharmóniai Társaság előadásának. Én nézője-hallgatója vagyok a programnak, ő dolgozik: a komolyzenei darabok között Dániel közvetlen, vicces, hétköznapi anekdotái, információi hozzák közelebb az adott korszakot, zeneművet vagy zeneszerzőt. Megtudhatjuk tőle, Beethoven milyen rituális szertartás szerint mosott kezet, vagy hogyan borított rá egy száftos-tálat egy pincérre, de szívesen elmeséli a mester szemtelen megjegyzését is: „hercegből lehet több, de Beethovenból csak egy van”. A szórakoztató részletek azoknak is segítenek kapcsolatot teremteni a régi zeneművekkel, akik nem feltétlenül járatosak a komolyzenében.

Hogyan és miért választja valaki a zenetörténész pályát? Kérdésemet Dani így válaszolja meg: „Két pillére volt ennek a döntésnek. Az egyik, hogy a zongoratanárnőm mindig elvárta, legyek képbem azzal a darabbal, amit játszom. Az ember ugyanis egész máshogy játszik egy barokk darabot, máshogy bilent, más a tempókezelés, mint egy romantikus műnél. Nagyon megtetszettek aztán a történetek, amelyeket mesélt, meg olvastam – egészen regényszerű sztorik rajzolódtak ki. A másik élmény Vásáry Tamás Zenén túl című előadás-sorozatához kapcsolódik.

Ebben vagy ő játszott zongorán, vagy zenekar játszott és ő vezényelt, és közben mesélt. Klasszikus ismeretterjesztő előadás volt: releváns részleteket mutatott a műből, és magyarázott hozzá. Amikor ezt láttam, azt mondtam, én is ezt szeretném csinálni. Kilenc-tíz éves lehettem akkor, előtte nagyon rövid ideig rendőr, majd bohóc akartam lenni. Végül bohóc lettem.”

Mielőtt rátérnénk, munkájának melyik része a „bohózkodás”, először a zenetörténész fogalmat járjuk körül: „Muzikológus, zenetudós vagy zenetörténész, ezzel a három névvel szokták ezt a pályát illetni, egyik ijesztőbb, mint a másik. Eredetileg a szüleim nyomozták ki, hol képezhetik azokat, ami én is szeretnék lenni, így jött a zenetudományi szak. Tudtam, hogy itt tisztességes zenetudósokat képeznek: szolfézs, zeneelmélet, transzponálás és partitúrajáték, paleográfia, zeneesztétika, népzene, kutatásmódszertan és hasonló tárgyaink voltak. Sok ismeretünk még így is hiányzott, a tanáraink időnként értetlenül álltak például azelőtt, hogy nem tudunk ógörögül. Ugyanakkor tisztában voltam vele, nem vagyok tudósalkat. Arra a munkára, ami a Zenetudományi Intézetben zajlik – zenetörténeti kutatások, levéltári hagyományok feldolgozása, tanulmányok írása – nem én vagyok a legalkalmasabb. Azzal a szándékkal mentem oda, hogy rengeteget fogok tanulni, hogy aztán azt csinálhassam, amit megálmodtam magamnak. Én arra vagyok jó, hogy a kikutatott dolgokat átkonvertáljam fogyasztható nyelvre, és átadom a laikus közönségnek. Kis túlzással: egyfajta híd vagyok a közönség és a tudósok között.”

Számtalan kezdeményezésben vesz részt, amelynek célja a klasszikus zene elérhetőbbé, „fogyaszthatóbbá” tétele. Főállása a Magyar Állami Operaháznál van, ahol műsorvezető, műsor- és kiadványszerkesztő, és feladatait így foglalja össze: „Viszek egy ifjúsági programot, O/ENCIA Mona Danival a címe. Ebben én találok ki, milyen műveket, milyen részletek szólaljanak meg, és én vagyok a mesélő is. Az Operatúra Papagenóval programban Papageno-jelmezben vezetem végig a gyerekeket az Operaházban. Bizonyos kortárs rendezésű produkciók előtt húszperces magyarázó előadást tartok (ez az ún. Kódfejtő, amelyben dramaturgokkal dolgozom együtt), a Hangoló pedig egy olyan előadás, ami egy órával a premier előtt a mű keletkezéstörténetét és zenéjét mutatja be. Az operaházi munkám mellett a Zeneakadémia ifjúsági programsorozatának, a Liszt-kukacok Akadémiájának vagyok a művészeti vezetője, a tíz-tizenöt éveseket célzó matinésorozatnak pedig műsorvezetője, új évadainak megálmodója. Dolgozom ezen kívül a Budapesti Fesztiválzenekarral, a Bartók Rádióban, a Kamara.hu nevű fesztiválon tartok pódiumbeszélgetéseket, a Budapesti Filharmoniai Társaság martonvásári koncertjeinek pedig házigazdája vagyok.”

Ha kissé élesen akarnék fogalmazni, azt mondanám, munkájának célja nem más, mint levenni a piedesztálról a klasszikus zenét. Ezt lehet bulvárosításnak és szentségtörésnek is értékelni, ugyanakkor épp azzal, hogy sokkal szélesebb közönséget akar megnyerni a komolyzenének, a legtöbbet teszi érte: népszerűsíti. „Vannak olyan zenék a zeneirodalomban, amivel nem lehet ezt megcsinálni. Mondjuk egy requiem, amivel eszembe nem jutna poénkodni. A Kamara.hu például sokkal konzervatívabb program, ott én is visszafogottabb vagyok. De itt, Martonvásáron a műsorszerkesztés garantálja, hogy mindent megengedhetek magamnak, amit szeretnék. Hiszem, hogy gyakorlatilag mindegy, miről beszélek a színpadon, szinte az is mindegy, vannak-e apró tárgyi tévedéseim – hát nem mindegy, hogy 1781-ben vagy 1782-ben volt-e valami? –, az összehatás a fontos. Az illető, aki nem ért a klasszikus zenéhez, de eljön, úgy áll föl, hogy ez egy jó élmény volt, jó buli. És legközelebb is elmegy egy klasszikus zenei koncertre. Nem azt tapasztalja, hogy csak ősz, kopasz fejeket látni, mindenki cukorkáspapírt zörget, és a zenészek is mogorván néznek, hanem ez egy jó kikapcsolódási forma. Aztán lehet, hogy elmegy komolyabb estekre is. Annyi jó dallam van, annyi jó harmónia, és annyi sok lelkiállapokra és érzésre jó a klasszikus zene, hogy kár megfosztania az embernek magát ettől! Azt is hiszem, egyre többen kezdik felfedezni, hogy ez egy külön műfaj: nem egyszerűen műsorvezető vagyok, nemcsak konferálok, hanem része vagyok a produkciónak. Van persze a szakmámnak egy olyan rétege, ahonnan nézve az, amit én csinállok, bulvár. De mindig a zene szolgálatában fogok állni, számomra is ez a legfontosabb.”

A sokadik martonvásári koncert nézőjeként nagyon izgat, a zenészek hogy viszonyulnak Mona Danihoz, mert produkció közben ezt lehetetlen a művészek arcáról leolvasni: „Pont a Filharmoniai Társaság zenészei – úgy veszem észre – szeretnek velem dolgozni. Sokszor a koncerten szembesülnek azzal, miket mondok, és jól szoktak szórakozni, jókat nevetnek. Néha bevonom őket is, kérdezek tőlük, az jópofa tud lenni. A gyerekprogramjaimon, ahol kifejezetten kérek is tőlük valamit – mondjuk, hogy egy vonósnegyes vizuálisan is mutassa be a fúgátémákat, úgy, hogy aki épp viszi a témát, az mindig álljon fel –, ott előfordul, hogy ezt eleinte furcsállják. Vagy ha azt kérem, utánaozzon állathangokat a négyszázötven éves hegedűn. Először nem hiszik el, hogy ez működni fog, de közben meg feloldódnak megmis, partnerek lesznek. A zenészekre is ráfér az érzékenyítés, megmutatni, hogy van élet azon kívül, amikor feketé ruhában felsétálunk a színpadra, a közönség síri csendben végighallgatja a műveket, majd fegyelmезetten tapsol, és ovációban tör ki. Lehet ezt oldottabban is csinálni. De nehéz kibillenteni a zenészeket abból, amiben vannak, és ez érthető: hiszen ezzel töltik a napjaikat, hihetlenül mélyen elemeznek műveket, és dolgoznak ki minden egyes

” Megtudhatjuk tőle, Beethoven milyen rituális szertartás szerint mosott kezét, de szívesen elmeséli a mester szemtelen megjegyzését is: „hercegből lehet több, de Beethovenból csak egy van.”

hangot. Nem is ebből a minőségből kell leadni, az ilyen ismeretterjesztő előadásokon is az a legfontosabb törvény, hogy professzionális zenét kell adni, utána lehet csak a szórakoztatásra gondolni. De az lényeges, hogy az emberek kapcsolatot tartsanak azokkal, akiknek gyártják a zenét. Nagyon fontos, hogy zene-tudósként kikutassunk dolgokat, de ha nem jut el a közönséghez, akkor egy csomó értékes gondolat vész el mappákban. Ha vannak jó zenék, de azt csak egy szűk körnek mutatjuk meg, akkor sok más embert megfosztunk az élménytől. Az a jó a klasszikus zenében, hogy elsőre is nagyon tud hatni, de ha az ember elkezd vele foglalkozni, minél mélyebbre ás, annál gazdagabb lesz az élmény is. Ez egy végtelen játék, amiben a zenészek persze előrébb járnak, mint a laikusok. A zeneművek többségét én is akkor tanulom, amikor elkezdem vele foglalkozni, és számtalan gondolat szabad asszociációban jön. A zenésztől konstruktív tanácsokat szoktam kapni: felhívják a figyelmemet egy motívumra, hangkészletre – ez nagyon építő.”

Munkája egy jó részében gyerekekkel foglalkozik, ami egyfelől kihívás is lehet, másrészt viszont ők a letéteményesei annak, a jövő generációi hogyan fognak viszonyulni a komolyzenéhez: „A gyerekek minden előítéllettől mentesek, megfelelő felvezetéssel bármilyen zenét befogadnak. A velük való foglalkozás a legjobb terepe a közönség-utánpótlás kinevelésének. Én talán ebben vagyok tehetséges. Nagyon szeretek interakcióba keveredni a közönséggel, és a gyerekek válaszolnak. Menőket. Jókat. Múltkor volt egy O/ENCIA-előadás, beszéltem már vagy húsz perce, amikor az első sorban az egyik gyerek felüvöltött: annyira unalmas! Én imádom az ilyen őszinte megnyilvánulásokat! Többen odajöttek utána, hogy ezt biztos nem tudták volna kezelni, én meg többször visszautaltam rá, meg

egy csomót beszélgettem a kislánnyal. A gyerekek azt értik el, hogy ha látják, hiába trollkodásnak szánnak valamit, én komolyan veszem, ráépítek, visszautalok és emlékszem rá. Ezért volt nehéz a sok online közvetítés, amikor csak utólag, a kommentszekcióból láttam, ült-e egy poén vagy nem. Személyesen rögtön érzékelem, nevetnek vagy nem, ha nem, akkor hagyom azt a vonalat. Van olyan rezgés, amit csak élőben lehet érezni.”

A taps és az azonnal felharsanó nevetés az egyik érték-mérője, azonnali visszajelzője a munkájának, de érdeklődöm, mi mindennel tudja még a sikert mérni. „Az egyik YouTube-videóról – amelyik a hangközökről szól – tudom, hogy használják énekórán. Ez egy nagy sikerélmény.”

A pályán alig néhányan vannak rajta kívül – Bőszé Ádám, Fazekas Gergely és Tóth Endre nevét kell megemlíteni –, felvetem, ehhez a műfajhoz jó adag exhibitionizmus is kell: „Egy Liszt-kukacok koncert kapcsán nemrég került ki egy plakát a fellépők és a saját arcképpemmel a Liszt térre. Ez kétségtelenül menő, és borzasztóan jólesett, de nem ez a lényeg. A cél ezzel is a nagyközönség elérése: a plakáttal bevonhatunk valakit egy koncertre, aki fiatal, lelkes arcokat lát, és ettől kedvet kap, pedig nem ismeri a sorozatot. A közösségi média ugyanerre lehet jó. Az Instagram-oldalumnak nyolcszázvalahány követője van, ami elsőre nem tűnik soknak. De a Zeneakadémián ez már telt ház lenne a Nagyteremben.”

Kételkedem abban, hogy minden elhivatottsága és missziója ellenére valaha is meg tudná velem szerettetni az operát, de a válasza meggyőző: „Tavaly volt egy sorozat, a Kincskeresők, aminek házigazdája voltam. Erre számos olyan embert elhívtam, aki azt állította, hogy operát, na, azt soha. Egy óra volt az egész egy kis teremben, bevállalós, fiatal énekesek operaslágereket énekeltek Toronykőy Attila elképesztő, frappáns rendezésében, közben én beszéltem: egytől egyig minden néző imádtá. Első élménynek pont jó, de bármi más is jól jöhet. Lehet, hogy a felújított Operaház lesz az, ami miatt bemegy valaki.”

Beszélgetésünk vége felé rákérdezek, mit hallgat valaki, aki munkaidőben klasszikus zenével foglalkozik. „Ellensúlyozásként nagyon sok könnyűzenét fogyasztok a szabadidőmben. A popban szeretem a régi klasszikusokat – Queen, The Doors, Deep Purple –, de lenyűgözött Taylor Swift Folklore című albuma is. Most elkezdtem nyitni a felkapott magyar rapszámok irányába. És persze a csendet is nagyon szeretem.”

És hogy miért épp Málágán lenne szívesen postás? „Mert jó hely. Éjszakai zenés pékséget is szeretnék. Mindig úgy hívunk a péksüteményt, amilyen zenét hallgattak épp a pékek, miközben készítették. Csajkovszkij-kakaócsiga, ami legközelebb már Mozart. Egy kis képzelőerővel lesz közte különbség, hiszen attól, mert más zenét hallgat, a pék más hangulatban gyúrja a tésztát, és így más lesz a péksütemény íze is.” ♦

VIG

WILLIAM
SHAKESPEARE

Szeget szeggel

rendező
Rudolf Péter

előadások | március 9. | cs | 12. | v | 18. | szo | 30. | cs |
| április 12. | sze | 28. | p |

© Magyar Nemzeti Színház
A Magyar Nemzeti Színház előadása
A Magyar Nemzeti Színház előadása
www.magyar-nemzeti-szinhaz.hu

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM

 BUDAPEST

www.vigszinhaz.hu

SZÖVEG –
JANCSÓ ÁGNES

”Általmennék én a Dunán”

Ma már nehéz elképzelni, hogy a Lánchíd 1849-es átadása előtt 2-3 órába is telt átjutni Budáról Pestre. Évszázadokon keresztül hajó- és jéghidak, lengőkompok és csónakok biztosították az átkelést, de sokszor így is megesett, hogy a téli hónapokban hetekre megszűnt az összeköttetés a két város között.

◆ MÁR A RÓMAIAK IS

Az első dunai átkelőhely a 2. században, a rómaiak idején épült. Az állandó fahíd a mai Hajógyári-szigetet kötötte össze a Rákos-patak torkolatánál egykor álló erőd-del. A mai Tabán és az Erzsébet híd pesti hídfője között az egyik legősibb hídfajta, hajóhíd biztosította az átkelést. Ezt a fahidat nem szilárd pillérek, hanem a vízben folyásiránnyal szemben lehorganyzott, valamint lánccal egymáshoz erősített csónakok tartották, így tulajdonképpen az egész szerkezet a víz felszínén úszott. A római építmények pusztulása után többször felmerült egy állandó híd építése, amit Zsigmond király kőből, Mátyás márványból képzelt el, de végül egyik sem valósult meg. Egészen a 16. századig telente vastag jégpáncél biztosította az átjutást, a nyári hónapokban pedig révészek szállították az utazókat a két part között.

HAJÓ- ÉS REPÜLŐHIDAK KORA

A Buda és Pest közötti összeköttetés a török korban kiemelten fontossá vált, az 1550-es években hajóhidat építettek a mai Ybl Miklós tér és Deák Ferenc utca közé. Az elsősorban katonai célokat szolgáló építményről így írt Evlia Cselebi török utazó az 1660-as években: „Buda várának Ali pasa-bátyája előtt a Duna folyón hosszú híd van, amely teljes hetven darab tömlőhajó fölé van hosszú gerendákból építve s a tömlőhajók láncokkal vannak egymáshoz kötve. Közepén négy hajó van, melyeket, ha átmenő hajó érkezik, felnyitnak és bezárnak. A hídnak szolgálatával éppen háromszáz óra van megbizva. A híd hajóinak védelmezésére harminc budai katona van

kirendelve s még külön negyven pesti katona ugyanazon védelemre.” A hidat többször is újjáépítették, hol földrengést, hol tűzvészt követően, véglegesen 1686-ban, Buda visszafoglalásakor a törökök rombolták szét ágyúval, ezt követően közel 100 évig maradt híd nélkül Pest-Buda.

Az 1700-as évek elején a mai Erzsébet híd helyén repülőhíd, más néven lengőkomp létesült. Ehhez a folyó közepén horgonyozták le a kötelet, amit csónakokkal tartottak a víz színén. A csónaksor tulajdonképpen egy inga fonalaként szolgált, amihez a kompot, mint ingatestet erősítették. A két rév között mozgó komp a Duna sodrását kihasználva 3–4 szekér és 300 fő szállítására volt alkalmas, ha a széljárás megengedte. Míg a keleti-nyugati irányú széllelőkések ellen evezőkkel szálltak harcba, déli szél esetén nem volt tanácsos elindulni. Az átkelésért vámot kellett fizetni, ami alól mentesültek „a nemesek, a városi tanács tagjai, a jegyzők özvegyei, a városi tisztviselők, doktorok, gyógyszerészek saját szükségletre vásárolt holmijukra, családtagjaikra és vincellérjeikre nézve; mentesek továbbá a budai és pesti külső tanács tagjai, cenzorok, fertálymesterek, papok saját személyükre nézve. Gondoltak a városatyák arra is, hogy meglegyen az innivalójuk: ingyen szállíthatták a serfőzők az árpát, komlót és tűziját, amennyi a városi üzemekhez szükséges; valamint mentesítették a díj alól a városi kocsmák részére vásárolt borokat” – olvasható a Hajó című újság 1996-os számában.

ZSÁKBA(VAS)MACSKA

1766-ban Mária Terézia veje, Albert főherceg látogatása alkalmából elrendelték, hogy épüljön ideiglenes hajóhíd. A mai

Kép: Wikimedia Commons

Barabás Miklós (1810–1898): a Lánchíd építése (1843)

Türr István utcánál felállított hidat az eredeti tervekkel ellentétben a téli jég levonulása után, 1767-ben újraépítették, de már a Rudas fürdőnél. Minden télen szétszerelték, tavasszal újra megnyitották a 66 vasmacskával lehorgonyozott, 40–50 hajóból álló hidat. Többször át is helyezték, ettől függően hossza 350–420 méter között mozgott. Szélessége 9 méter volt, a két oldalán 80-80 centis járda biztosította a gyalogos forgalmat. A szerkezetet 16 olajlámpás világította meg, az áthaladókat Nepomuki Szent János és Szent Kristóf szobrai védték.

A Vasárnapi Újság 1906-os száma szerint a híd építése igencsak sokba került. Többek között a Passauból vásárolt hajók, a fenyőfacölöpök, az ácsmunka, az örök faházai, a kovácsolt szegek, a többmázsányi lánc és a vashorgok 1767–72 között több mint 15 700 forintot emésztettek fel – összehasonlításként egy pár csizma 2 forint volt.

A szerkezet hátránya volt, hogy a hajók áthaladásának biztosításához közepén szét kellett nyitni a hidat. A forgalom növekedésével egyre nagyobbra duzzadt ez a probléma, így írt erről 1844-ben a Pesti Divatlap: „a híd el van zárva, előtte számos kocsi áll, rajta tömérdek nép ásít, s a pénzbeszedők henyén nyujtóznak. Talán valami baj érte a gyöngelábon álló hidat? Vagy vihar szaggatá el egymástol a hajókat? Oh nem, szó sincs most e bajokról, hanem a híd meg van nyitva, hogy néhány hajó kényelmesen átsétálhasson. [...] nem mondunk sokat, ha azt állítjuk, hogy négyezer ember vesztegel a hídon. Szegény hajóhíd, mily keservesen recseg a nagy teher alatt.” A nagy teher viszont nagy bevételt is jelentett, az áthaladásért nem csupán híd-, de hajóvámot is kellett fizetni, amiből ekkorra évente már több mint 45 ezer forint gyűlt össze.

„Széchenyi István 1820 decemberében édesapja halálhírére Bécsbe akart utazni. A Duna jégzajlása azonban megakadályozta az átkelést, és egy hetet kellett Pesten rostokolnia.”

AZ IDŐJÁRÁS SZORÍTÁSÁBAN

A híd általában december és március között nem üzemelt. A 19. századig rendszeresen befagyott a Duna, így bár balesetveszélyes volt, megoldották az átkelést, például jéghidat alakítottak ki, külön a gyalogosok, külön a lovas kocsik számára. A jeget gyakran szalmával, hóval és locsolással duzzasztották, az út felületét homokkal szórták le és fáklyákkal világították ki. Jégzajlás esetén, a táblák között szalmozva csónakokkal lehetett átjutni a túlpartra, ami azonban akár 2-3 órába is telt.

Az átkelés nyáron sem volt leányálom, alacsony vízállásnál közepén annyira lesüllyedt a híd, hogy gyakran visszacsúsztak a szekerek a meredek parközeli szakaszokon, sőt volt, hogy a lovas szekér a mögötte haladóra borult. Megegett, hogy „egy nagy tutajt sodort a vihar a dereglyéknek, ami leszakította az egész hajóhidat, [...] egy hajó vontatókötele elszakadt és nekiment a hídnak; [...] a katonaság átvonulása miatt télen is a helyén kellett hagyni: hirtelen beállt a fagy, a hajók egy része elsüllyedt, egy részét a jéggel együtt elsodorta a vihar” – olvasható a Hajó című lapban. A hajóhidat 1850-ben, a Lánchíd 1849-es átadása után bontották le végleg.

AZ ELSŐ ÁLLANDÓ LÁNCHÍD

Minden évben voltak olyan napok, amikor senki nem lehetett át az életveszélyes folyón. Így történt 1820 decemberében is, amikor Széchenyi István édesapja halálhírére Bécsbe akart utazni. A Duna jégzajlása azonban megakadályozta az átkelést, és egy hetet kellett Pesten rostokolnia. A források szerint Széchenyi ekkor ajánlotta fel egy évi jövedelmét, hogy állandó közúti híd épüljön a két város között. 17 évnyi fáradságos munkájának köszönhetően 1849-ben adták át a magyarországi Duna-szakasz első állandó, emellett a világ legnagyobb, láncokon függő hídját. A sors fintora, hogy Széchenyi soha nem kelhetett át a Lánchídon, ekkor már a döblingi ideggyógyintézetben volt. ♦

SZÖVEG –
LACKFI JÁNOS

SOROZAT –
#JÓÉJTPUSZI

Paplanhuzat

◆ Nem tüsszent, amikor jön az allergiaszezon, mert már nem irritálja a nyálkahártyáját semmi. Nem nézi a vízen a tükröződést hunyorogva, szempilláinak furcsa sövényén keresztül. Nem füleli a különbséget a holló sokkal mélyebb és a varjú bariton károghása között, se hollót, se varjút nem fog hallani. Nem passzintja vissza a labdát a téren átvágva az ott focizó gyerekeknek, a bőrlufi begurul akadálytalanul a bokrok közé. Nem tolja ki a zsírosabb részeket a menzán a tányér szélére, nem vigyáz az egészségére, és nem tart tőle, hogy éjjel nem tud aludni, feljön a sava. Ha éjjel nem tud aludni, nem áll egy pohár hideg vízzel kezében az ablakhoz, hogy ámuljon, micsoda selyembolyhokkal árasztja el a köd a kertet. Nem rugdossa meg a kocsija kerekét, hogy ebbe is kéne fújni, majd a benzinkúton ne feledje. Nem találja meg a kerti úton a zsebéből kiesett blokkot, nem dobja ki a szelektívbe. Nem szorít ki egyembernyi vizet a medencéből,

és nem élvezi, ahogy körbefogja bőrét mindenfelől a képlékeny anyag. Nem tesz fel üvegesedni hagymát, nem érzi, ahogy bekúszik hajszálai közé az olajos konyhaszag, nem gondol arra, hogy este meg kell mosni, hisz koncertre nem mehet így. Nem akar rendet csinálni a fiókban, hogy a gyerekeknek ne legyen majd gond, eldöntse helyettük, mi fontos, mi nem. Nem keni szét a jóféle paradicsom magjait egy darab zsírpapíron, hogy tél végefelé lehessen palántázni, nem sokkal később kiültetni. Nem vágja le körmeit, és nem kell hozzá szemüveget vennie, hogy lássa, pedig a körme nő tovább, s a szeme sem fog javulni. Nem mondja, hogy fájnak a szögek, amelyekkel átütötték csuklóját, az ideggócok találkozásában, nem kérdi, hogy vajon melyik jótettéért kínozzák meg most éppen. Nem lesznek már felfekvései a kórházi ágyon, nem próbál utolsó erejével elszabadulni az ágyról, nem írja a paplanhuzatra tollal a nővérek bosszúságára, Istenem, Istenem, mért hagytál el engem. ◆

OLVASSA A KÉPMÁS DIGITÁLIS VÁLTOZATÁT!

Nem kell tárolni, virtuális könyvespolcán bármikor elérí

Ajándékba
is vásárolható

Kiadványát
több eszközön
is elérheti

Pár kattintással
azonnal olvasható,
előfizethető

WWW.DIGITALSTAND.HU/KEPMAS

MINDSZENTYNEUM

JÉGKORSZAK

**A MAGYAR
TERMÉSZETTUDOMÁNYI
MÚZEUM
VÁNDORKIÁLLÍTÁSA**

*2023. Február 18-tól
2023. Április 23-ig*

**Mindszentynéum
Zalaegerszeg
Batthyány Lajos utca 4-6.**

MINDSZENTYNEUM

JEGYÁRAK:
GYEREK: 800Ft, FELNÖTT: 1600Ft
CSOPORTOS BEJELENTKEZÉS: 92-999-322
WWW.MINDSZENTYNEUM.HU

SZÖVEG –
DÉR KATALIN klasszika-filológus

SOROZAT –
BIBLIA ÉS IRODALOM

Tiszta maradvány

”

Minden egyébre gondolnak, de rá nem. Szamárháton, kezében pálmaággal a városba ment. Nagy vagy, Jeruzsálem. Virágokkal behintett úttal várták és látta az emberek sokaságát, örömköltésokat hallott, gyászos, kérő szavakat, miket meghatároz a gyógyíthatatlan és nagy betegség, megérintették ruháját, a testét, ez volt a diadalmenet, az ünnep, a teljesség. Ezek mind továtűntek és nemsokára keresztre feszítve kiszenvedett, a sebeit tekintsd te, emlékezz vissza szavaira, aztán legyen szívedben csak tiszta maradvány.

(részlet Toldalagi Pál
Emlékezz vissza című verséből)

◆ Földi szolgálata során Jézus messze elkerülte, sőt tiltotta személyének látványos, hangos ünneplését. Ezért tiltotta, hogy csodáit vagy Messiás voltát szélteben-hosszában híreszteljék. Egyedül ekkor, jeruzsálemi bevonulásakor fogadta el a harsány ünneplést, a hallelujázást és azt, hogy a templom felé vezető útját lombokkal, virágokkal hintsék be. Sőt amikor a gyerekek csapatostól hangos „hózsánna Dávid fiának” kiáltozásokkal kísérték, a főpapok és az írástudók meg el akarták hessegetni őket, Jézus így szólt hozzájuk: „Sohasem olvastátok: »Gyermek és csecsemők szája által szerzettél dicséretet«”? (Máté evangéliuma 21,16) Jézus ez alkalommal azért engedte meg az ünneplést, mert most, ezekben az utolsó napokban jött el az ideje annak, hogy közhírré tegye, hogy mindenki megtudja, a Messiás, az emberiség Megváltója megérkezett. Ez a bevonulás a kereszténység ünneprendjében a Nagyhét kezdete. Most örül és ujjong a tömeg, de pár nap múlva – ugyanez a tömeg? vagy egy másik? – ugyanilyen hangosan kiáltozza majd: feszítsd meg! Feszítsd meg őt! A világirodalomban többek között Lermontov és Chesterton állít emléket az eseménynek, a magyar költészetben pedig Ady, Juhász Gyula

Hippolyte Flandrin (1809–1864): Jézus bevonul Jeruzsálembe. Freskó a párizsi Saint-Germain-des Prés templomból, 1862–64

és kiváltképp erőteljesen Toldalagi Pál. Váratlan és drámai a vers kezdete, ez az egyszerű kijelentés: „Minden egyébre gondolnak, de rá nem.” A hétköznapokon, az élet rutinszerű menetében, ahogy a vers keletkezésekor, ma sem gondolnak rá a sok „minden más”, ügyes-bajos dolgaik közepe. De most más a helyzet: ünnep van, és az emberek szemében ez a bevonulás csak annyiban érdekes, hogy diadalmenet, ünnep – számukra ez a teljesség, állapítja

meg Toldalagi. És figyelmeztet, hogy ezek mind továbbmennek, az ünnep elmúlik, és következik az, ami nem múlik el soha, a kereszt, a sebek és a szavak, a „tisztá maradvány”. Ember, ezt tekintsd, erre emlékezz vissza a Nagyhéten és húsvétkor, arra emlékezz szívedben, akiről az első Péterlevél így ír: „Vétkeinket a saját testében fölvitte a keresztfára, hogy meghaljunk a bűnöknek, s az igazságnak éljünk. Az ő sebei szereztek számunkra gyógyulást” (2,24). ♦

SZÖVEG –
MÁRTONFFY ANDRÁS

SOROZAT –
KÉTKEDŐK, KERESŐK, KALANDOROK

SZEXIDOL, FILMCSILLAG, EMBERJOGI HARCOS ÉS KÉMNŐ

A két világháború közti időszak szórakoztatóiparának afroamerikai királynője a legnagyobb mélységből jutott fel a csillogó színpadokig és a mozivászronra. Nehéz gyerekkorának, hirtelen népszerűségének és ellentmondásos életének története nemcsak több regényhez volna elegendő, de korának politikai eseményeit és közhangulatát is magán viseli.

◆ A NYOMOR ÉS ERŐSZAK BUGYRAI

A későbbi Josephine Baker, a világ egyik leghíresebb előadóművésze, számos kortársának műzsája, 1906-ban született az amerikai Saint Louis városában. Édesanyjáról, Carrey-ről keveset lehet tudni, annyi mindenestre bizonyos, hogy törvénytelen gyermek volt. Fekete és indián eredetű nevelőszülei korábban rabszolgaként dolgoztak. Carrey kislánya eredetileg a Freda Josephine nevet kapta. Apja kilétéről semmi biztosat nem lehet tudni, azt sem, hogy fekete volt-e vagy fehér.

A fiatal anya következő férjével és négy gyermekével mérhetetlen szegénységben élt a város szélén lévő nyomornegyedben. A kis Freda egész gyermekkorában magára hagyottan, élelemért küszködve próbált életben maradni. Otthon sem élelmet, sem biztonságot nem tudtak neki biztosítani a szülei, a közeli vasút elhagyatott területein játszott, kéregetett, ha kellett, a szemétkorba turkált ételért. Már nyolcéves korában fehér háztartásokban dolgozott cselédlányként. A kiszolgáltatott, sovány kislány dicsőretet ritkán kapott, a legkisebb tévedésért is szigorúan megbüntették. Volt olyan munkaadónője, aki dühében a tűzhely forró vasán égette meg a kislány kezét, amiért túl sok mosószert rakott a vízbe mosás közben.

Tizenegy éves korában már az utcán dolgozott, tánccal és még ki tudja mi mindenel szórakoztatta a járókelő közönséget. Ez volt az az időszak, amikor szemtanúja lett az évszázad egyik legkegyetlenebb pogromjának.

**A náci vezetés
el sem tudta
képzelní, hogy**

egy apró
termetű, fekete
revütáncosnő
bármiféle veszélyt
jelenthet. ”

Az 1917-es Saint Louis-i zavargások azért törtek ki, mert feloldhatatlan ellentétek feszültek a város fehér bőrű fizikai munkásai és a déli államokból beáramló fekete munkavállalók között. Az I. világháború hatására hatalmasra duzzadt amerikai gazdaságnak rengeteg dolgozóra volt szüksége, a bérek alacsonyak voltak, a feszültség a tetőfokára hágott. A gyakori sztrájkokat sokszor erőszakkal verték le, majd a legtöbbször fekete sztrájktrőket hozattak. Ők a munkalehetőségnek megörülve jóval alacsonyabb áron hajlandóak voltak dolgozni, mint a fehérek.

Egy késő tavaszi napon aztán az ellentét erőszakos eseményekhez vezetett. Két-három ezer fehér munkás özönlötte el a feketék lakta városrészt, és válogatás nélkül ütni, verni, löni, gyilkolni kezdték, akit csak találtak. Sok házat felgyújtottak, a menekülőkre rátámadtak. Még a nőket és a gyerekeket sem kímélték. A rendőrség nem tudott és nem is nagyon akart közbeavatkozni, ahogy

a nemsokára riadóztatott nemzeti gárda sem. A pogrom során – a becslések szerint – legalább száz ember halt meg, többségük fekete. A kis Freda a többiekkel együtt menekült a föllobbanó tüzek és a feldühödött lincselők elől. Ez az élmény későbbi politikai érzelmeit, aktivitását is alapvetően meghatározta.

A következő évben már iskolába sem járt. Az utcagyerekek megpróbáltatásokkal teli életét élte: koldult, táncolt, megtanult megélni a legmostohább körülmények között is. Hajléktalanként kartondobozok között aludt, később ő sem szívesen részletezte, hogyan sikerült életben maradnia. Mindössze tizenhárom éves korában feleségül ment egy Willie Wells nevű fiatalemberhez, de egy éven belül elváltak. Freda ekkor csatlakozott egy utcai táncosokból és mutatványosokból álló csoporthoz, és ettől kezdve szinte élete végéig nem távolodott el az előadóművészettől.

SZÍNPADRÓL SZÍNPADRA EMELKEDVE

Tizenöt évesen már a második férjével élt, egy bizonyos William Howard Bakerrel, aki hordárként dolgozott. A pár két év múlva különvált, Josephine azonban, akinek a karrierje ezekben az években felgyorsult, úgy döntött, hogy megtartja a vezetéknevet.

Mint minden feltörekvő előadóművész, Josephine is New Yorkba utazott. Kisebb szórakozóhelyeken lépett föl, és folyamatosan meghallgatásokra járt egy jövedelmezőbb megbízatás reményében. Végül felvételt nyert egy komoly előadásba, a *Shuffle Along* című revüműsorba, méghozzá nem is akárhol, hanem a Broadwayen. Az utolsó pozícióba osztották, ő azonban egyéni, humoros mozdulatokat is belevitt az előadásba. Úgy látszik, a menedzsment nem bánta, egy másik előadásban is szerepet kapott, igaz, egyelőre mindig a sor végén.

Már tizenkilenc évesen sikerrel lobbizott a saját érdekében, mivel sikerült egy megbízást szereznie Párizsban. Az egyik színházában lépett fel a *Négerrevü* című előadásban. Ő volt az első két színes bőrű előadó egyike, akik Amerikából Franciaországba jutottak. A másikuk egy *Bricktop* nevű dzsesszenekes és táncosnő (eredeti neve *Ada Beatrice Queen Victoria Louise Virginia Smith*).

A Párizsból kiinduló art deco irányzat kifejezetten érdeklődött az Európán kívüli művészeti formák iránt. A kibontakozó Afrika-nosztalgia is nagyban előmozdította a tehetséges és fiatal egyéniség, Josephine karrierjét. Nem volt szégyenlős, és hatalmas ambíció feszítette, tehát minden adódó lehetőséget kihasználta. Akkor robbant be a köztudatba, amikor egyik tánckoreográfiáját mindössze egy banánhéjakból álló szoknyában adta elő. Az erős kisugárzás, az egzotikus külső és a leplezetlen szexualitás elvarázsolta a közönséget, ráadásul Baker egy láncre kötött gepárd társaságában lépett fel. Új menedzsere és szeretője – egy egykori szicíliai kőműves, aki grófnak adta ki magát – elkormányozta Josephine-t a szonénekés és a filmszerepek irányába. Hazafias francia dala, a *J'ai deux amours* meggyőzte a párizsiakat a fekete istennő lojális hozzáállásáról, és a mozivásznon is örömmel fogadták. Rendszerint vad, civilizálatlan őserdei nő szerepét kapta, aki végül sikerrel illeszkedik be a fejlett, felsőrendű nyugati civilizációba. Ilyen volt például *A fekete Vénusz* és *A trópusok szirénje*. A tánc gyakorlása mellett énekórákat is vett.

A „FEKETE GYÖNGY”

Hírneve a társadalom legfelső rétegeibe röpítette őt. Ernest Hemingway az elragadtatás hangján nyilatkozott

róla, Picasso nemcsak vázlatokat, hanem festményeket is készített Bakerről, Jean Cocteau pedig szinte a menedzsereként kezdte egyengetni a karrierjét. Nemsokára a boltokba kerültek a Josephine Baker nevével fémjelzett hajszelék és más kozmetikai termékek, de „árult” banánt és cipőt is a nemzetközi hírnevére támaszkodva.

Voltak persze nyers kritikusi is. 1928-ban Bécsben heves ellenállásba ütközött. Josephine-t kifütyülték az utcán, a sajtó fekete ördögnek nevezte, az előadásnak otthont adó színházzal szemben működő templom papja pedig kipredikálta, és már a műsora végignézését is bűnösnek nevezte. Saját szülőhazájában is legalább ilyen erős érzelmeket váltott ki az emberekből. Az 1936-os turnéja teljes kudarcot vallott, az amerikaiak nem fogadták jó szívvel. Sokan nehezen viselték már a gondolatát is annak, hogy egyes filmjeiben fehér férfikkal táncolt, azt a filmet pedig, amelyben románc alakul ki közte és egy fehér férfi között, egyenesen betiltották az Egyesült Államokban. A *Time* magazin – amely *Sztálint* és *Hitlert* is a világ legnagyobb politikusaként tette címlapjára – néger trampolinak nevezte.

1928-ban Budapesten is vendégszerepelt, igencsak foglalkoztatta a közvéleményt. *Kosztolányi Dezső* a fekete idol körüli rajongást azzal magyarázta, hogy a gyarmatosító fehérek a Baker személye iránti rajongásban róják le bűntudatukat.

A KÉMNŐ

Baker később feleségül ment egy *Jean Lion* nevű iparmágnáshoz, majd ahogy közeledett a világháború, egyre inkább a politika kezdte kitölteni a gondolatait. Miután a németek 1940-ben Párizst is elfoglalták, elhatározta, hogy minden erejével a megszállók ellen fog küzdeni. Erre kiváló alkalmat is nyílt, hiszen a magas rangú német tisztak előszeretettel mutatkoztak a társaságában. Erotikus kisugárzása, egzotikus külseje és elbűvölő társasági modora tökéletes jelöltté tette arra, hogy információt gyűjtsön. A francia hírszerzés már 1939-ben beszervezte, ő pedig lelkiismeretesen teljesítette a küldetéseket. Nagykövetségeken, estélyeken, koktélparkon bocsátkozott könnyed, incselkedő csevegésbe német tisztekkel és magas rangú hivatalnokokkal, miközben igyekezett minél több információt kicsikarni belőlük. Csapatmozgásokról, repülőterekről, kikötőkről, hadmozdulatokról szerzett értesüléseket meglepő könnyedséggel, majd ezeket eljuttatta a szövetségesekhez. Ő volt az ideális alany erre a feladatra, hiszen

KÉPMÁS-EST

FILM és PSZICHOLÓGIA

Várkert Bazár
Testőrpalota, Vetítőterem
Budapest, 1013 Ybl Miklós tér 2-6.

Március

08.

19:00

TE LESZEL A PÁROM?

Segítik vagy nehezítik a párkeresést korunk határtalannak látszó lehetőségei? Milyen új társadalmi konvenciókkal és hiedelmekkel kell megküzdenie a fiataloknak és honnan érdemes segítséget kérni?

előadóművészként szabadon mozgott egész Európában, sőt, még Dél-Amerikába is eljutott, ha arra volt szükség. Az előadásaihoz használt kottafüzetekre gyakran láthatatlan tintával jegyezte föl a legfontosabb híreket, így csempészte át ezeket számos országhatáron. A náci vezetés el sem tudta képzelni, hogy egy apró termetű, fekete revütáncosnő bármiféle veszélyt jelenthet; olyanira alsórendű emberi lénynek tekintették, hogy nyíltan beszéltek előtte, mintha csak egy kikupálódott rabszolga lett volna. Soha nem derült ki, hogy ellenük dolgozott.

A háború után – már a negyvenes éveiben – folytatta a turnézást, de emellett egyre inkább a politika felé fordult a figyelme. Mind Európában, mind az USA-ban a faji megkülönböztetés ellen szállt síkra, és az egyik legaktívabb emberi jogi aktivista lett belőle. Az ötvenes évek elején, amikor Amerikában a feketéknek még szigorúan tilos volt a fehérek közé vegyülni a tömegközlekedésen, a nyilvános vécékben és sok más helyen, Baker erőteljes hangon tiltakozott. Egy újabb turné során harminchat szállodában utasították el a szobafoglalását, a Ku Klux Klan pedig folyamatosan fenyegette. Végül az amerikai hatóságok megvonták tőle a vízumát, és minden fellépését le kellett mondania. Csak a hatvanas években léphetett be megint az országba.

A SZIVÁRVÁNYTÖRZS

Mivel több vetélés és egy súlyos nőgyógyászati betegség következtében nem szülhetett, egymás után fogadta örökbe a gyerekeket. Nem sokat találtakozott velük, mivel folyamatosan úton volt, de mindegyiküket a nevére vette, részéről ez gyaníthatóan politikai propaganda volt. Külön hangsúlyt fektetett arra, hogy minden egyes gyerek más és más etnikai háttérrel rendelkezzen, és más vallású legyen. Szivárványtörzsnak nevezte a családját, mivel Marokkóból, Kolumbiából, Elefántcsontpartról, Finnországból, Algériából és Venezuelából is érkeztek hozzá a gyerekek. Egyikük később megjegyezte a nevelőanyjáról: „Játék babákat gyűjtött.”

Josephine Baker hosszú és viharos életet élt. Gyakorlatilag élete végéig vállalt fellépéseket. Utoljára 1975-ben, pályafutása ötvenedik évfordulóján állt a színpadra. Az előadást hercegek finanszírozták, és világhírű előadók vásároltak rá jegyet. Akkor tömeg volt, hogy pótszékeket kellett berakni. Négy nappal a díszbemutató után Josephine Baker álmában agyvérzést kapott, és meghalt. ♦

Film: Klíma, 18'

R.: Szabó Márton István

Szakértő: Dr. Domján Mihály,
tanácsadó szakpszichológus

A Képmás-estre a belépés regisztrációhoz kötött, a belépő személyenként egy Képmás magazin.

Regisztráció: kepmas.hu/kepmas-est

TÁMOGATÓ:

RENDEZŐK:

SZÖVEG –
VÉSSEY MIKLÓS

SOROZAT –
BIBLIAI TÖRTÉNETEK

Érintések

»Ki érintette meg a ruhámat?« Tanítványai ezt válaszolták: »Látod, hogy tolong körülötted a tömeg, mégis kérdezed: Ki érintett meg?«

(Mk 1, 30-31)

◆ Ha megérinthetném őt, akkor talán megszűnnének az anyagi gondjaim, özönlénének a vevők a boltomba, nem csodálkoznának a legpofátlanabb árrekeken sem, végre eladhatnám százszoros áron a bővli műanyag műtűürjeimet, amiket szinte ingyen szereztem, leszállna rólam az adóhatóság is, vagy ha nem, akkor a vastag profiból lenne pénzem lefizetni őket, állítólag a pali egyszer csak úgy megállt egy halászhajó mellett, és a halak maguktól a hálóba úsztak, nekem is valami ilyenre lenne szükségem.

Ha megérinthetném őt, akkor talán megváltozna a feleségem, nem váгна olyan bús képet állandóan, sőt, még mosolyogna is, amikor hazaérek hajnali egykor a hosszú munkanap utáni italozásból, és nem nyomozna utánam a közös ágyunkban, hogy mi nyomja a hátát, egy fülbevaló, na bumm, egyszerűen csak tudomásul venné, hogy nem az övé, és nem érdekelné, hogy ki és miért hagyta ott, vagy ha érdekelné is, akkor csak azért, hogy összehozzon egy hármast randit, mert bejönne neki az ilyesmi, ez a pali állítólag egyszer csak hozzáért egy nőhöz, és az örökre megváltozott, nekem is valami ilyenre lenne szükségem.

Ha megérinthetném őt, akkor talán észrevennék az emberek, hogy mennyivel tisztább vagyok náluk, mindenkinél keményebben és hosszabban böjtölök, de tényleg, olyan is volt, hogy három napig nem ettem semmit,

nem ment könnyen, de végig fűtött a vágy, hogy mindenkinél jobb legyek, sose csaltam meg a feleségemet, pedig ő engem kétszer is, de én soha, hadd érezze csak, hogy mennyivel gyengébb és mocskosabb nálam, sose szegtem meg egyetlen törvényt sem, sokkal jobb érzés azon szórakozni, hogy mások mennyire gyengék, mint engedni a kísértéseknek, az zavar csak, hogy bármennyire sanyargatom magam, bármilyen tiszta az életem, senki nem vesz észre, ez a pali meg bármit csinál, rögtön odasereglenek, pedig még csak nem is reklámozza magát, nekem is valami ilyenre lenne szükségem.

Ha megérinthetném őt, akkor talán elmúlnának a fájdalmaim, és újra emberszámba vennének, mert én csak ennyire vágyom, van mit ennem, a nap is ugyanúgy süt rám, mint a többiekre, az esőcseppek se kerülnek ki, és a szél is ugyanúgy fújja a hajam, mint másokét, nekem tényleg nem kell szinte semmi, csak annyira vágyom, hogy ha szembejön valaki az utcán, ne kerüljön el megszűrő, mint valami leprást vagy gonosz szellemet, és az a helyzet, hogy minden pénzemet elköltöttem orvosokra, a családom pedig kitagadott, szóval rajtam már tényleg csak ő segíthet, ő, aki annyi ember meggyógyított, ha csak a ruhád szegélyét érinthetném, egészen biztos, hogy meggyógyulnék Uram, megpróbálok hozzád férközni, azt sem bánom, ha közben eltaposnak, nekem már úgyszincs mit vesztenem. ◆

FÉNY DERŰL A SZERENCSÉRE

JÁTSSZ AZ ÚJ NEON
SORSJEGYEINKKEL
ÉS NYERJ AKÁR

75
MILLIÓ FORINTOT!

SZERENCSEJÁTÉK ZRT.

SORSJEGY

Keress a sorsjegycsaládot a lottózókban, a karitatív
sorsjegyárusoknál és a kijelölt MOL töltőállomásokon!
www.szerencsejatek.hu

#maradjonjáték 18

SZÖVEG –
OSZTOVITS ÁGNES

ÜNNEPEK ÉS HÉTKÖZNAPOK

Még gimnazistakoromban eldöntöttem, hogy én bizony a XIX. század két költőóriása, *Petőfi* és *Arany* közül az utóbbira voksolok. A bölcsészkar tanulmányok során a korai megézésből szilárd meggyőződés lett, amiben volt némi politikai dac is. Aztán most, Petőfi Sándor születésének kétszázadik évfordulóján elbizonytalanodtam. Nemcsak azért, mert rengeteg új, színvonalas könyv és egykor rendkívül népszerű kötet reprintje jelent meg a költőről, tényszerű beszámoló szinte minden napjáról és regényesített régi életrajzok, hanem mert a Kossuth Rádióban hallgatom a János vitéz egy korábbi, remek feldolgozását. Aki 21 és fél éves korában ilyen művet vet papírra, az zseni a javából! Költői mese, tele humorral, szépséggel, olyan magától értetődő természetességgel előadva, amire előtte nincs példa, és utána is csak nagyon kevés. A *János vitéz*hez nem kell értelmező szótár a gyerekeknek, ami a *Toldi*hoz bizony már kell. Arany János pontosan látta a kettejük közötti különbséget. A mindössze huszonhat évet élt Petőfi őstehetség volt, emberileg nehezen elviselhető örök kamasz. A morálisan feddhetetlen, a legszebb sorokért megküzdő Arany esztétának és kritikusnak is zseniális volt.

◆ A mostani emlékév akkor lesz igazán tartalmas, ha már óvodáskorban Petőfit olvasunk fel a gyerekeknek, ha a gimnazista szavalóversenyre nem a *Szabadság, szerelem* című kinyilatkoztatást adjuk meg kötelezőnek, hanem egy könnyen átélhető szerelmes vallomást, bármelyik tájverset vagy életképet. Talán erre is sor kerül. Így meg lehetne szeretetni nemcsak Petőfit, hanem a magyar költészetet is.

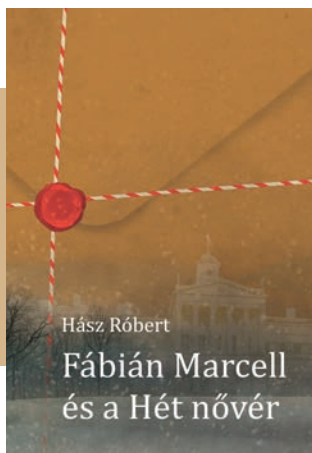
A kiadók karácsonyra időzítik éves termésük nagy részét, így aztán az év első negyedében alig hallunk új könyvekről. Igaz, elindul a készülődés a júniusi könyvhétre. Karácsonyra vártam **HÁSZ RÓBERT FÁBIÁN MARCELL ÉS A HÉT NŐVÉR** című könyvét, de csak az ünnep elmúltával fedeztem fel az egyik nagy könyváruházban. És boldogan hazavittem, mert pompásan szórakoztam a mostanra trilógiává lett sorozat előző két kötetén (*Fábián Marcell pandúrdetektív tizenhárom napja*, *Fábián Marcell és a táncoló halál*). A történetek a bácskai Zomboron és környékén játszódnak a XX. század első éveiben. A főhős nem különleges képességekkel megáldott nyomozó, hanem a közrendre ügyelő egység hátsó sorban álló közkatonája, aki vasszorgalmával és eltökéltségével olyan ügyeknek is a végére tud járni, amelyeket felettesei már feladtak. Hász Róbert, aki a jugoszláviai háború idején jött Magyarországra, s aki a magyar történelmi regény

egyik megújítója, a szegedi irodalmi folyóirat, a *Tiszatáj* főszerkesztője, különös módon, de megérdemelten az egyik legtöbb külföldi megjelenést magáénak tudó kortárs írónk. Hogy miért nem szerepel többet a médiában, az irodalomkritikusok miért nem foglalkoznak többet írásaival, s miért nem ismeri jobban a széles közönség? Talán azért, vagy azért is, mert nem megmondó ember, nem tesz politikai nyilatkozatokat, úgy véli, az író dolga, hogy jó könyveket alkosson, hogy leküsse az olvasók figyelmét, ápolja az anyanyelvet.

Van valami *Agatha Christie*-s a Fábián Marcell-regényekben, mi több, olvasás közben úgy érezhetjük, néha a kítűnő angol író nő regényeinek kulcsjeleneteit idézi meg, helyezi át Bácskába, a végkifejlet mégis egészen más. Különösen az új regényben, ahol a bűnösök nem nyerik el méltó büntetésüket, és a sokáig félrevezetett nyomozó, Fábián Marcell hajóra száll, hogy Amerikában kezdjen új életet. Onnan veti papírra a Hét nővér rejtélyes történetét.

Egy fordulatot krími minden kelléke jelen van a könyvben, mégsem csupán ezért szeretjük. Remek jellemrajzok, izgalmas helyzetek, példás párbeszéd sorozata ez a szép magyar nyelven megírt egyszerre hátrabongató és mulatságos regény.

(Kortárs Kiadó, 4500 Ft)

LUISA LANG OWEN A BENNÜNK ÉLŐ FALU című, háromszáz nagyoldalas, angolul írt és 2003-ban kiadott megrázó emlékirata, amely kormányzati támogatással most magyarul is megjelent, annyiban kapcsolódik Hász regényéhez, hogy a helyszín rokon, a Vajdaság. Csakhogy míg a Monarchiára némi nosztalgiával gondolunk vissza, a volt Jugoszláv Államszövetség első intézkedései népiattással értek fel. A dunai svábokat a náciakkal való állítólagos kollaboráció miatt elűzték otthonaikból, koncentrációs táborokba zárták, majd a túlélőket kitessékelték az országból. Hiába építették több mint háromszáz évig szorgalmas földművelőként a közös hazát, mindent elvettek tőlük. Luisa Lang kilencévesen került büntető táborba, 1951-ben, hat év kinszenvedés után kapott letelepedési engedélyt az Egyesült Államokban, ahol komoly festői és egyetemi karriert futott be, de nem feledte, ami a családjával történt. A jugoszláviai háború készítette arra, hogy okulásul megírja a Nyugat-Balkán első komoly népiattásának történetét. „*A gond nem egyszerűen az volt, hogy nem akarták, hogy legyen valami, ami a miénk, vagy hogy létezzünk. – Azt akarták, hogy múltunk se legyen, hogy mindenestül kitöröljenek minket a létezésből*” – mondja Luisa Lang Owen. Ő nemcsak a múltat írta meg, hanem a jelent is, és követeli, hogy állítsanak emléket az egykori koncentrációs táborban, és ország-világ előtt kövessék meg a dunai svábokat.

A jól dokumentált, térképekkel, fotókkal illusztrált kötetet Tax Ágnes fordította gondosan magyarra.

(Német Nemzetiségi Önkormányzat, Solymár, 4100 Ft)

Ugyancsak Amerikában íródott **BALOGH PETRES JUDITH PISTI ÉS A MÉHEK. MENEDÉK A KAPTÁRBAN** című, kisiskolásoknak készült mesekönyve, csak hogy ez esetben a szerző maga magyarította a 2018-ban az Amazonnál megjelent angol nyelvű kiadást. És milyen jól tette! A kalandos életű író, akinek kétkötetes memoárjáról már beszámoltunk lapunk hasábjain, mindig fontosnak tartotta a tanítást. Aki elolvassa a Pisti és a méhek című, tüneményesen kedves és tanulságos, több mint százoldalas (jó nagy betűkkel szedett) könyvecskét, az megbizonyosodhat róla, hogy Balogh Petres nemcsak jó elbeszélő, hanem tényleg remek pedagógus. A főszereplő egy rosszcsont kisdíák, akire egy manó véletlenül zsugorító folyadékot önt, aminek következtében a fiú olyan picurka lesz, mint egy repdeső méhecske. Túl lehet-e élni ezt a szörnyű megpróbáltatást? Csak úgy, hogy Pisti elfogadja egy méhkislány invitálását a kaptárba. A méhek élete csupa csoda: önfeláldozás, együttműködés. Nemcsak azt tudjuk meg a könyvből, hogyan épülnek fel a méhcsaládok, milyen a munkabeosztás, hogyan kell gyűjteni a virágport, miként készül a méz, hanem azt is, miért érdemes élni, miért kell a szeméyes indulatokat leküzdeni. Mire megérkezik Pistihez a zsugorítás ellenanyaga, a kisdíák már másként látja a világot.

A mese és a valóság, a merész fantázia és az egzakt biológiai ismeretek okos elegye ez a könyv. A kötet végén a szerző tanácsokat ad, hogyan lehet feldolgozni a történetet, miként lehet értő olvasóvá nevelni a gyerekeket. Érdemes megpróbálni.

(A kötetet a judithpetres@gmail.com címen lehet megrendelni) ♦

SZÖVEG –
JEAN ORSOLYA

VIRÁGBA BORULÓ MAGYARORSZÁG

Március elseje a meteorológiai tavasz kezdete, és bár még hűvöseks a reggelek, a levegőben már ott a tavasz ígérete. A napsugarak pedig nemcsak a tavasz első hírnökeit csalogatják elő, hanem bennünket, embereket is a szabadba vonzanak. Összeállításunkban most azokat az arborétumokat vettük sorra, amelyekben tavasszal csodálatos természeti látványosságokban, hóvirágszőnyegben, nárcisz-, magnólia- és rododendronrengetegben gyönyörködhetünk.

HAZÁNK LEGNAGYOB HÓVIRÁGMEZEJE – AZ ALCSÚTI ARBORÉTUM

Az Alcsúti Arborétum igazán egyedülálló hely, már csak azért is, mert tavasszal itt található Magyarország legnagyobb egybefüggő hóvirágmezeje. Március

közepéig két és fél hektárnyi területen, amerre csak szem ellát, hófehér virágszőnyeg borítja a tájat, és a természeti jelenség további különlegessége, hogy itt a 7 különböző hóvirágfaj mind a 24 fajtája megtalálható.

Az arborétumba azonban nem csupán a hóvirágok miatt érdemes ellátogatni, hanem a téltemetők, a hunyrok és a krókuszok miatt is, amelyek áprilisban a tengeri nárcisznak és tulipánnak adják át a teret.

Tudta? A hóvirág Benkő József (1740–1814) botanikusnak köszönheti a nevét, ő nevezte el így a latinul galanthus néven ismert kis tavaszköszöntő virágot. 2006 óta védett növénynek számít. Egy szál eszmei értéke 10 000 Ft.

TÉLTEMETŐK PARADICSOMA – A PANNONHALMI FŐAPÁTSÁG ARBORÉTUMA

A tavasz közeledtének egyik biztos jele a kis sárga téltemetők megjelenése az erdőkben. Az UNESCO

világörökségi listán is szereplő Pannonhalmi Bencés Apátság szabadon és ingyenesen látogatható arborétumában mi magunk is megcsodálhatjuk, milyen szép a tavasz hírnökének virágzása. A 22 hektáron elterülő kert szerves része a 996-ban alapított bencés apátságnak, jelenleg több mint négyszáz növényfaj ezer példánya és csaknem 50 madárfaj él itt, köztük jó néhány védett egyed is.

Tipp: A pannonhalmi arborétum minden évszakban ideális hely a kikapcsolódásra. Ha ott járunk, ne hagyjuk ki a halat formázó lombkoronasétányt és a fűszerkertet sem!

 IDŐSZAK	 LÁTNIVALÓ	 HELYSZÍN
Február vége-március eleje	Téltemető	Pannonhalmi Főapátság Arborétuma
	Hóvirág	Alcsút Kámoni Arborétum Turai Kastélykert
	Sáfrányok (krókus)z	Kámoni Arborétum
Március vége	Tulipán	Vácrátóti Nemzeti Botanikus Kert
	Medvehagyma	Zirci arborétum
Április	Cseresznye virágzás	Nagykörű ELTE Fűvészkert Vácrátóti Nemzeti Botanikus Kert
	Rododendron	Jeli Arborétum Kámoni Arborétum
	Orgona	Budai Arborétum

VIRÁGZÁS FEBRUÁRTÓL JÚNIUSIG – A KÁMONI ARBORÉTUM

A Kámoni Arborétum nem véletlenül népszerű a kirándulók körében. Ugyanis február végétől egészen júniusig virágözönnel csalogatja a szép-

sége és természetközeli élményre vágyókat. Tavasz kezdetén a vadvirágok színes pompája fogadja a látogatókat. Ilyenkor bont szirmot itt is több ezer hóvirág, tőzike és krókus, áprilisban pedig a többszázféle magnólia virágba borulásának lehetünk szemtanúi.

Tipp: Az arborétumba májusban is érdemes visszatérni, mert olyankor az ország legnagyobb rododendron fajtagyűjteményét, valamint a bazsarózsákat csodálhatjuk meg.

MEDVEHAGYMA MÉZÉZŐKÖN – ZIRCI CISZTERCI ARBORÉTUM

A Veszprém vármegyei Zirci Arborétum Magyarország legmagasabban fekvő élőfa-gyűjteményét rejt; öt kontinensről mintegy 600 fa- és cserjefaj él itt. Bár már önma-

gában az arborétum fekvése is megér egy látogatást, tavasszal különleges apropója is lehet ittjártunknak: ilyenkor igazán szép a parkon keresztülfutó Cuha-patak két oldalán látható, védett lágyszárú fajokból álló virágszőnyeg.

Március végén az arborétum a medvehagyma rajongóinak paradicsomává válik: a jellegzetes illatú és fogyasztásra is alkalmas, zamatos növény ugyanis szőnyegként borítja be a tájat. A Zircről nem messze található Bakonybélben ilyenkor medvehagyma-fesztívtől is rendeznek, ahol végigkóstolhatjuk a különféle, medvehagymával készülő ételeket is.

Tipp: Ittjártunkkor ki ne hagyjuk a híres, 110 példányból álló hársfasort, amelyet 1809-ben telepítettek, és az ország egyik legöregebb tölgyfáját, a 400 éves kocsányos tölgyet!

AZ ÖRÖKKÉ ZÖLDELLŐ KERT – A JELI VARÁZSKERT

A Jeli Arborétumot Európa egyik legszebb botanikus kertjének tartják. A Vasi-Hegyhát lankái között megbújó közel 100 hektáros növénygyűjtemény már

tavaszközepén látványos sétát ígér: érdemes bejárni a közel 50 éves, főleg áprilisban pompázó cserjefélékkel beültetett Áprilisi sétányt, ahol a havasszépéken túl a rokonságukat képező egyéb hangaféléket is megismerhetjük. A korai virágzású rododendronok rózsaszín, piros és sárga színben tündökölnek, a sárga virágú pedig fenséges illatával is kiegészíti az erdei séta élményét. Az Áprilisi sétány a magnóliagyűjteménynél szélesedik ki. A kertben 67 fajuk díszlik sárga, fehér, rózsaszín, vörös, sőt feketés árnyalatokban is. A magnóliák „lábánál” pedig a kert 150 fajtából álló nárciszgyűjteményének 15 000 példánya fokozza az élményt. A virágszőnyeg a kert alapítója, gróf Ambrózy-Migazzi István 150 évvel ezelőtti születésének állít emléket 2019 óta.

Tipp: „A rododendronok csúcsvirágzása az idei évben május 10-étől a hónap végéig tart. A nagyvirágú örökzöld rododendronok pedig előreláthatóan pünkösdig fognak virítani” – áll az arborétum hivatalos honlapján.

TULIPÁNOK BIRODALMA – A VÁCRÁTÓTI BOTANIKUS KERT

A Vácrátóti Botanikus Kertben minden tavasszal több ezer tulipán pompázik: az ágyásokba kiültetett 40 ezer, a dézsákban díszelgő több ezer szál,

összesen közel 80 fajta tulipán április végéig csodálható meg. A kertben természetesen a tulipánokon túl is rengeteg virágzó szépség van: nárcisz, fürtös gyöngyike, magnólia, júdásfa és bazsarózsa. És áprilisban mindenképpen érdemes visszatérni a cseresznyevirágzásra is!

Tudtad? A botanikus kert területe több magyar film helyszínül is szolgált. Itt forgatták például a Halálos tavasz, a Csontváry, az Abigél, A Pál utcai fiúk, az Egri csillagok és A palacsintás király című filmek több jelenetét is. Huszka Jenő Lili bárónő című operettjének filmváltozatához pedig a kert közepén található öreg malom szolgáltatta a díszletet.

ORGONAVIRÁGZÁS A BUDAI ARBORÉTUMBAN

A fővárosban élőknek sem kell messzire utazniuk, ha szeretnék a tavaszt zöldellő környezetben köszönteni. A Budai Arborétum a Gellért-hegy déli lábánál terül el, és mintegy 1600 fás

szárú dísznövényfajnak, több száz hagymás virágnak és csaknem 250 féle egyéb évelő dísznövénynek ad otthont. Áprilisban különösen érdemes felkeresni a főváros egyik legszebb zöld oázisát, mert magnóliák, japáncseresznyék, a fűben pedig nárciszok, tulipánok és gyöngyikék is nyílnak ezerszám ilyenkor. Májusban pedig az orgonavirágzás nyújt felejthetetlen élményt a látogatóknak.

+1 TIPP: A CSÁFORDI TÓZIKÉS ERDŐ

A Fertő–Hansági Nemzeti Park területén, Csáfordjánosfa mellett, a Répce folyó árterében lelhető fel a Kisalföld ritkaságszámba menő keményfa-ligeterdeje, az 1995 óta védettséget élvező csáfordi tózikés erdő, ahol minden évben milliósoknyi tóziké virágzik az erdőben, virágtengerként borítva be az erdő talaját a kora tavaszi napokban. Az erdőt 4 km hosszú tanösvény szeli át, amelynek segítségével megismerhetjük a névadó virágot, valamint az ártéri erdők növény- és állatvilágát. ♦

Források: jelivarazskert.hu; pepikert.hu; budaiarboretum.uni-mate.hu; zirciarboretum.hu; alcsuti-arboretum.hu; botanikuskert.hu; csodahelyek.hu; sokszinuvek.24.hu; kozelestavol.hu

Használd Játékoskártyád a lottózókban, és nyerj akár 1 millió Ft-ot!

Nyeremények 2 hetente:

1 x
1 millió Ft

1 x
500 ezer Ft

10 x
100 ezer Ft
MediaMarkt
ajándékkártya

*Növeld nyerési esélyedet **Játékoskártyád** használatával
akár minden nap!*

A promóció időtartama: 2023. január 16. – április 23.

SZERENCSEJÁTÉK ZRT.

A Játékoskártya és a promóció részleteiről érdeklődj
a lottózókban és a www.szerencsejatek.hu oldalon.

#maradjonjáték

18

ZAMRÓD

A JELENLÉT DÍJAS
VANYA LÓRÁNT
NAGY ODAADÁSSAL SEGÍTI
A KÖZFOGLALKOZTATÁSI
PROGRAMBAN DOLGOZÓ
ROMÁKAT.

Riport a kepmas.hu-n
<https://bit.ly/rimoc>

